

Болгар Т. М., доктор економічних наук, доцент

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
професор кафедри фінансів і банківської справи*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ У ВІТЧИЗНЯНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Європейська вища освіта крокує шляхом кардинальних змін. Уніфікуються національні системи підготовки фахівців, створюється загальноєвропейський науковий та освітній простір, здійснюються доволі радикальні інституційні перетворення. Болонський процес, що передбачає багатоваріантність, став головним інструментом інституційних перетворень у вищих навчальних закладах, метою яких є зміцнення взаємозв'язків і покращення взаєморозуміння між різними системами освіти.

Запровадження основних положень Болонського процесу передбачає врахування національних підходів до організації навчання, змісту освіти, традицій у підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою. У багатьох європейських документах щодо розвитку вищої освіти зазначається, що вищі навчальні заклади повинні значною мірою зберігати свої власні традиції, надбання та досвід, оскільки мова не йде про пряме запровадження закордонного досвіду у навчальний процес українських університетів. Міністерством освіти і науки України особлива увага приділяється тому, щоб кожен університет, поряд із врахуванням загальних рекомендацій та порад міністерства для всіх університетів України, формував своє власне освітнє середовище, культуру організації навчання, культуру викладачів і студентів, культуру оцінювання навчальних досягнень студентів, забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців і науково-педагогічних працівників.

У сучасних умовах підвищеної уваги суспільства і держави до результативності і конкурентоздатності вищої освіти в Україні пріоритетного значення набуває проблема управління якістю освіти. Визначаючи причини гальмування розбудови національної системи освіти, «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» визнано недосконалість системи національного моніторингу та оцінювання якості освіти, а також повільне

забезпечення її інформатизації. Зазначено, що стратегічними напрямками державної політики у сфері освіти повинні стати модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу [1].

Фундаменталізація освіти, розвиток інтелектуально-творчих здібностей молоді на основі особистісно-орієнтованого підходу, формування професійних компетентностей, системне запровадження інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій вимагають від сучасної вищої школи як новітніх розробок щодо підвищення якості освітньо-педагогічних процесів, так і ґрунтовних, системних змін на основі спеціально створених, апробованих і запроваджених інноваційних систем і технологій.

Одним із важливих кроків є визначення вимог щодо основних характеристик якості освіти у вищій школі, серед них:

- відповідність і співставлення цілей освіти та результатів вищої освіти до сучасних соціальних вимог;
- розвиток здатності до самостійного опрацювання проблем, що є основою для розвитку самонавчання;
- співставлення змісту освіти та пізнавальних можливостей студентів;
- створення умов для поглиблення знань студентів у профільних галузях навчання.

Але не можна сьогодні замовчувати про проблемні питання, що стосуються багатьох вітчизняних вищих навчальних закладів, а саме: погіршення соціальної захищеності педагога-науковця, підвищення внутрішньої і зовнішньої конкуренції за абітурієнта, «цінові війни» між вищими навчальними закладами, факультетами та спеціальностями, значним зменшенням кількості абітурієнтів, де основна причина полягає у демографічній ситуації у країні, котра характеризується різким зменшення народжуваності починаючи з 90-х років ХХ сторіччя.

Слід відмітити, що суттєве омолодження науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів з одного боку надало поштовх до пошуку можливості запровадження інформаційних технологій у систему освіти та інноваційних методів викладання, а з іншого – призвело до погіршення якісного рівня педагогічного складу кафедр (зменшення рівня фахівців з науковими ступенями,

відсутність практичного досвіду, нерозуміння значущості якісного викладання, невміння використовувати чи незнання психології педагогіки і технік викладання, зниження рівня компетентності викладачів.

Економічні перетворення і потрясіння національної економіки, політична нестабільність, інфляційні процеси та знецінення національної валюти призвели до значного погіршення соціальної захищеності працівників вищої школи. Ці процеси стали демотиватором особистісного професійного росту фахівців вищих навчальних закладів, змушених переключати увагу з наукових досліджень та педагогічної практики на пошук вирішення власних фінансових питань за межами вищих навчальних закладів та за межами України. Теоретизація вищої освіти з кожним роком збільшує і поглиблює безодню, що пролягла між наукою і бізнесом. Відсутність професійних практичних навичок у більшості з випускників вузів знецінюють їх як фахівців, змушують навчатися на робочому місці майже з нуля, знищують авторитет вищої школи серед роботодавців та довіру батьків і потенційних абітурієнтів до окремих вищих навчальних закладів зокрема і перспективності навчання у вищому навчальному закладі взагалі.

Багато спеціальностей підготовки фахівців є морально застарілими і не відповідають вимогам сьогодення. Глобалізаційні тенденції, що відбуваються у Світовій економіці, вимагають створення спеціальностей на стиках часто не сумісних наук: фізики та біології, інформатики та економіки, медицини та інженерної справи. Для підвищення якості вищої освіти потрібно змінити і сам підхід до теоретичної підготовки фахівців за допомогою впровадження в методикі освіти практичних тренінгів, семінарів, круглих столів за участю практиків, експертів своєї справи в різних галузях спрямування, які у ході вказаних заходів могли б внести до теоретичної бази знань студента конкретні практичні навички та техніки роботи, що є актуальними саме в сучасних бізнес умовах.

Отже, можемо стверджувати, що якість вищої освіти на рівні вищого навчального закладу складається з різноманітних показників, основними з яких є:

- загальна якість педагогічного процесу;
- якість кадрів;

- якість програм навчання;
- якість матеріально-технічної бази;
- якість управління навчальним процесом;
- якість проводжуваних наукових досліджень.

Цей перелік не обмежується вищезазначеними позиціями та може бути сформований відповідно до професійного спрямування та особливостей організації педагогічного процесу вищого навчального закладу [2].

Якісні показники, зазначені вище, у цілому є комплексними індексними показниками даних, а саме: кількість активних наукових досліджень, кількість захищених наукових досліджень за рік, кількість викладачів з докторським науковим ступенем, а також оціночних даних, таких як, наприклад, задоволення студентів щодо наявності тих чи інших навчальних дисциплін, рівнем їх викладання тощо.

Таким чином серед основних цілей системи управління якістю освіти у вищому навчальному закладі можна визначити такі:

- вироблення завдань управління якістю освіти у вищому навчальному закладі;
- зовнішнє та внутрішнє оцінювання якості освіти;
- контроль якості освіти;
- розробка програм підвищення якості освіти у вищому навчальному закладі.

Означені цілі сформовано на основі принципів менеджменту. Однак реалізація їх потребує використання спеціалізованих підходів до управління якістю освіти у вітчизняних вищих навчальних закладах.

Література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року №344/2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

2. Олійник В. В. Деякі концептуальні ідеї методології управління освітою [Електронний ресурс] / В. В. Олійник // Теорія та методика управління освітою. – 2010. – №4 (16). – С. 1-13.